

УДК 340:347.51:349.6(438)

В. О. Джуган
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного та господарського права і процесу
Прикарпатського юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»

Л. Я. Коритко
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Прикарпатського юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В ПОЛЬЩІ

Одним зі спірних і актуальних питань, які досліджуються в юриспруденції, є питання юридичної відповідальності. Воно досліджувалося в теорії права, філософії, філософії права тощо. Юридична відповідальність є однією з гарантій охорони та захисту прав людини, у тому числі екологічних. Чимало положень теорії юридичної відповідальності є спірними, зокрема розуміння самого поняття «юридична відповідальність». Україна й Польща є сусідніми державами з тісними геополітичними, економічними, культурними та науково-освітніми зв'язками. Загальнотеоретичні вітчизняні дослідження юридичної відповідальності були зроблені М. Александровим, К. Басіним, І. Безклубим, С. Бобровником, О. Зайчуком, О. Йоффе, Г. Єрьоменком, М. Кельманом, В. Копейчиковим, Л. Коритко, В. Котюком, В. Марчуком, Г. Матвєєвим, А. Машковим, О. Мурашиним, П. Недбайлом, Н. Оніщенко, П. Рабіновичем, В. Середюк, О. Скаун, Я. Шевченко, Ю. Шемшученком та іншими. Такі питання досліджували також польські вчені-правознавці: Я. Варилевський, В. Варкалло, М. Горський, Я. Домбровська, Я. Зеленецький, Ч. Намеровський, А. Кох, В. Лянґ, Л. Лернель, М Сошньак, Р. Токарчик, Я. Худжик, Я. Філек, А. Шпунар, А. Яворович-Рудольф та інші. Разом із тим дослідження українськими вченими-правознавцями теоретико-правових аспектів окремих видів юридичної відповідальності в Польщі проведено не було. Варто відмітити, що співробітництво між Україною й Польщею закріплене низкою міжнародних договорів і угод у сфері політики, економіки та права, у тому числі у сфері охорони довкілля. Так, 18 травня 1992 р. в м. Варшава між Міністерством охорони навколишнього природного середовища України та Міністерством охорони навколишнього середовища, природних ресурсів і лісового господарства Республіки Польща була підписана Угода про співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища. Ще у 2004 р. Республіка Польща набула членства в Європейському Союзі (далі – ЄС), тому в її науці поширено європей-

ські тенденції, а польський досвід трансформації права в напрямі визнання прав і свобод людини найвищою цінністю є яскравим позитивним прикладом для процесів, які відбуваються в українській правовій системі. Тому дослідження теоретико-правових характеристик цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення в Польщі є актуальним.

Метою статті є дослідження сутності й змісту теоретико-правових характеристик цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення в Польщі. Зазначена мета зумовила такі завдання: зрозуміти поняття цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення в Польщі; указати принципи цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення в Польщі; з'ясувати структуру цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення в Польщі; проаналізувати структуру окремих еколого-правових норм про цивільно-правову відповідальність за екологічні правопорушення в Польщі; охарактеризувати законодавство про цивільно-правову відповідальність за екологічні правопорушення в Польщі; зробити відповідні висновки.

У польській правовій науці поняття «юридична відповідальність» є багатозначним, тому на сьогодні немає його однозначного визначення, але її єдиною метою є збереження правового порядку та дотримання правових норм. Так, Г. Йонас вважає, що юридична відповідальність ділиться на формальну й матеріальну. Формальна юридична відповідальність полягає в тому, що заподіяна шкода має бути відшкодована, навіть якщо її причиною не був проступок і навіть якщо він не був передбачуваний чи задуманий [1, с. 167]; матеріальне поняття відповідальності означає «позитивний обов'язок», така відповідальність скерована на майбутнє, на ті справи, які мають бути вчинені, та означає абстрактне відчуття обов'язку, який безпосередньо пов'язаний із суб'єктивною волею [1, с. 170]. Польський учений Я. Філек розглядає це поняття через його структуру (суб'єкт відповідальності, предмет відповідальності, інстанцію,

що передбачає відповідальність, а також суд і судового виконавця) [2, с. 21]. В. Середюк підсумовує, що склалося три основні підходи до розуміння юридичної відповідальності в польській теорії права: 1) нормативний (сутність його полягає в реалізації санкції, юридичній відповідальності як чинній правовій нормі та обов'язку як заходу державного примусу); 2) соціологічний (який означає, що юридична відповідальність є юридичним фактом, гарантією прав і свобод людини, конкретно зосередженою у відносинах відповідальності); 3) психологічний (сутність його полягає у відчутті певних втрат і переживань, осуду, який має чинити психологічний вплив на відповідальну особу, а також у відчутті відповідальності за доручену справу, покладеному обов'язку, дотриманні правової норми) [3, с. 22–24].

Такий польський учений, як Л. Лернелль, виділяє два дихотомічні види (форми) відповідальності: абстрактний і конкретний. Під абстрактною відповідальністю вчений розуміє певну позицію чи роль людини у відносинах з іншими, вона є потенційною, оскільки містить «передумови», засади вжиття негативних наслідків до особи, якщо вона вчинить певне порушення [4, с. 190]. Така відповідальність наближена до позитивної відповідальності у вітчизняній науці. Конкретну відповідальність від визначає як певний негативний наслідок індивідуального винного вчинку людини [4, с. 191, 193]. Конкретна відповідальність виражається у видах юридичної відповідальності, в українській теорії права розглядається як негативна юридична відповідальність. Однак такий підхід є суб'єктивним, тому що він заперечує об'єктивну відповідальність у цивільному праві, Протилежний підхід висловив Я. Зеленецький, який представив концепцію об'єктивної відповідальності й моральну, службову та юридичну відповідальність [5, с. 483]. У її межах юридичну відповідальність він визначає як обов'язок понесення передбачених у конкретних приписах наслідків за діяння, які визнані суспільством як шкідливі й заборонені [5, с. 481]. Основна її відмінність від інших видів полягає в наявності публічних органів влади, які її здійснюють. Юридична відповідальність, за цим підходом, настає за визначені в правових нормах випадки, а також за факт учинення передбачених нормами діянь. На думку В. Лянґа, для суб'єктивної відповідальності найбільш характерною ознакою є те, що вона настає за наявності вини. Він вважає, що суб'єктивна відповідальність – це відповідальність за діяння (дію, бездіяльність), передбачені правом наслідки діяння або бездіяльності, що визначаються правовою нормою [6, с. 57].

Проаналізувавши різні підходи до визначення поняття юридичної відповідальності в польській науці, сучасний учений-правознавець у сфері те-

орії права С. Сикуну взагалі піддає сумніву можливість формулювання єдиного загальнотеоретичного поняття юридичної відповідальності з огляду на суттєві розбіжності між її галузевими видами [7, с. 19–33].

Структуру юридичної відповідальності в науці Республіки Польща формують такі елементи:

- 1) суб'єкт (конкретна особа);
- 2) предмет (правова норма, суб'єктивне право);
- 3) інституція, що передбачає юридичну відповідальність (законодавець, кредитор, роботодавець тощо);
- 4) інституція, перед якою відповідає особа (суд, кредитор тощо);
- 5) обсяг (розмір відшкодування, міра покарання);
- 6) сфера відповідальності (правовідносини) [8, с. 193].

Польські правники-екологи (М. Горський, А. Яворович-Рудольф) вважають, що еколого-правова відповідальність становить обов'язок визначених законодавством суб'єктів понесення різного роду негативних наслідків, наприклад, покарання у формі санкцій за протиправне діяння чи бездіяльність [9, с. 483].

Із зазначеного визначення зрозуміло, що поняття юридичної відповідальності за екологічні правопорушення побудоване на основі таких чотирьох основних елементів:

- 1) суб'єкт, який несе відповідальність;
- 2) визначення законодавством підстав, що підлягають негативній правовій оцінці;
- 3) причиновий зв'язок між діянням і його наслідками (за їх наявності) у результаті вини, незаконних дій, бездіяльності чи ризику;
- 4) негативні наслідки особистого чи майнового характеру, покладені на суб'єкта, який несе відповідальність [10, с. 160].

Чинне польське законодавство передбачає цивільну, кримінальну та адміністративну відповідальність за порушення законодавства про охорону довкілля (розділ VI Закону Республіки Польща «Про охорону довкілля») [11].

Цивільно-правова відповідальність за екологічні правопорушення, як і всі інші інститути екологічного права в Республіці Польща як члена ЄС, побудована на основі загальних принципів права ЄС (свободи, демократії, поваги прав людини, верховенства права, пропорційності й субсидіарності) та спеціальних принципів європейського права навколишнього середовища (запобігання, перестороги, відшкодування шкоди, завданої навколишньому середовищу, переважно шляхом її усунення на самому початку виникнення і принцип «забруднювач платить»).

Передусім варто наголосити на тому, що ст. 322 Закону Республіки Польща «Про охорону довкілля» передбачає положення про те, що відповідальність за шкоду, заподіяну навколиш-

ньому природному середовищу, передбачена положеннями Цивільного кодексу, якщо законом не передбачено інше [11]. Отже, загальні засади цивільно-правової відповідальності за недотримання екологічних вимог визначено Цивільним кодексом Республіки Польща. Крім того, загальні міжнародно-правові положення цивільно-правової відповідальності у сфері охорони довкілля передбачено Конвенцією з Лугано «Про цивільну відповідальність за шкоду, завдану видами діяльності, небезпечними для природного середовища» від 21 червня 1993 р., яка ратифікована Республікою Польща [12].

Закон Республіки Польща «Про охорону довкілля» закріплює свої спеціальні положення, у кінцевому підсумку також регулює досліджуване питання, не порушуючи норм Цивільного кодексу. До спеціальних нормативно-правових актів у цій сфері належить також Закон Республіки Польща «Право геологічне та гірниче» від 09 червня 2011 р. [13] тощо.

Цивільно-правова відповідальність насамперед асоціюється з відшкодуванням шкоди, що «яскраво» відображає принцип «забруднювач платить», визначений ст. 7 Закону Республіки Польща «Про охорону довкілля» [11]. Разом із тим на практиці відсутня єдина система визначення розрахунку компенсації шкоди, що викликає низку спорів. Польські науковці підкреслюють, що польський Цивільний кодекс ніколи ні загалом, ні в частині не виключав, а, навпаки, був основою для визначення відповідальності за шкоду, завдану довкіллю, тоді як у законодавство Республіки Польща було введено спеціальне правове регулювання цього питання, хоча й у незначній частині [9, с. 120]. Отже, у Польщі не створено єдиної системи відповідальності у сфері охорони довкілля та його повного регулювання Цивільним кодексом Республіки Польща.

Цивільний кодекс Республіки Польща закріплює загальний механізм цивільно-правового захисту особистих прав людини й застосовується для розрахунку розміру шкоди довкіллю тоді, коли вона вже настала. А спеціальне екологічне законодавство спрямоване більше на запобігання шкоді навколишньому середовищу.

Загалом у цивільному праві Польщі цивільно-правова відповідальність за шкоду, у цьому випадку заподіяну довкіллю, передбачена за порушення інститутів права власності й зобов'язального права. Цивільно-правові природоохоронні заходи можна поділити на дві групи:

1) профілактичні заходи (ст. ст. 222, 144 та 439 Цивільного кодексу Республіки Польща передбачають підстави для подання негативного позову);

2) компенсаційні заходи (ст. ст. 415, 435 цього Кодексу передбачають умови для компенсації шкоди) [14].

Проаналізуємо ст. 222 Цивільного кодексу Республіки Польща:

§ 1. Власник може вимагати від особи, яка фактично володіє річчю, щоб річ була їй фактично повернута, якщо особа здійснює володіння цією річчю проти волі власника.

§ 2. Від особи, яка порушує право власності іншої особи не інакше, як шляхом позбавленням власника права управління річчю, власник має право вимагати повернення її попереднього стану та відшкодування шкоди відповідно до закону [14].

Ця стаття охоплює дві норми. У першій нормі (§ 1) диспозиція – «власник може вимагати від особи, яка фактично володіє річчю, щоб річ була їй фактично повернута»; гіпотеза – «якщо особа здійснює володіння цією річчю проти волі власника»; санкція цієї норми прямо не передбачена, але зі змісту цього Кодексу зрозуміло, що захист цього права здійснюється шляхом подання негативного позову. Ця норма характеризується простою, абсолютно визначеною диспозицією, гіпотезою й санкцією; викладена абстрактним, відсильним способом; за методом правового регулювання є імперативною, а за функціями правового регулювання – матеріальною.

У другій нормі цієї статті (§ 2) диспозиція – «власник має право вимагати повернення попереднього стану та відшкодування шкоди відповідно до закону»; гіпотеза – «від особи, яка порушує право власності іншої особи не інакше, як шляхом позбавленням власника права управління річчю»; санкція цієї норми прямо не передбачена, але зі змісту цього Кодексу зрозуміло, що захист цього права здійснюється шляхом подання негативного позову. Характеристика цієї норми є аналогічною.

Перша група природоохоронних заходів надає можливість подати негативний позов власником майна до особи, яка порушує його права шляхом позбавлення власника фактичного управління річчю.

Друга група заходів цивільно-правового захисту побудована на основі ст. ст. 415 і 435 цього Кодексу, які забезпечують можливість визначити розмір шкоди, завданої довкіллю, і порядок її відшкодування [14].

Отже, згідно з § 1 ст. 435 Цивільного кодексу Республіки Польща, приватні підприємства чи компанії, діяльність яких пов'язана зі шкідливим впливом на довкілля (викидами пари, газу, рідкого палива тощо), несуть відповідальність за шкоду, завдану людям чи майну, викликану викидами будь-якого приватного підприємства чи компанії, якщо тільки шкода не була завдана внаслідок непереборної сили чи виключно з вини потерпілого або третьої особи, за яку від несе відповідальність.

Відповідно до § 2 цієї ст., вищезгадане положення застосовується до підприємств і заводів, які випускають вибухові речовини чи використовують такі засоби [14].

Ця стаття також охоплює дві норми. У першій нормі (§ 1) диспозиція – «приватні підприємства чи компанії несуть відповідальність за шкоду, завдану людям чи майну, викликану викидами будь-якого приватного підприємства чи компанії, якщо тільки шкода не була завдана внаслідок непереборної сили чи виключно з вини потерпілого чи третьої особи, за яку від несе відповідальність»; гіпотеза – «діяльність яких пов'язана зі шкідливим впливом на довкілля (викидами пари, газу, електрики, рідкого палива тощо)»; цей § не передбачає санкції, але санкція (розмір і порядок розрахунку такої шкоди) передбачена іншими статтями цього Кодексу. Аналогічною є структура норми, передбаченої § 2 цієї статті, але зі зміною гіпотези цієї статті: «якщо підприємства та заводи випускають вибухові речовини чи використовують такі засоби». Диспозиція та санкція цієї норми залишаються тими самими. Норми вищезгаданої статті мають прості, абсолютно визначені диспозиції, гіпотези й санкції, ця норма викладена абстрактним, відсильним способом, вона є імперативною та матеріальною.

Спеціальним нормативно-правовим актом, який передбачає цивільно-правову відповідальність у сфері охорони довкілля, є Закон Республіки Польща «Право охорони навколишнього середовища» від 27 квітня 2001 р., зокрема підрозділ I «Цивільна відповідальність» розділу VI «Відповідальність за охорону навколишнього середовища» цього закону [11]. Цей Закон як акт спеціального законодавства закріплює положення про заборону незаконної діяльності, що створює загрозу порушення охорони довкілля.

Згідно зі ст. 322 цього Закону, відповідальність за шкоду, завдану впливом на навколишнє середовище, передбачена Цивільним кодексом Республіки Польща [11]. Ця стаття закріплює одну норму з простою, абсолютно визначеною гіпотезою та диспозицією, яка є абстрактною, відсильною, матеріальною й не включає санкцію.

Охарактеризуємо ст. 323 Закону Республіки Польща «Право охорони навколишнього середовища», відповідно до якої:

1. Кожен, кому в результаті незаконного впливу на навколишнє середовище безпосередньо загрожує небезпека або шкода, має право вимагати від осіб, відповідальних за небезпеку або загрозу створення небезпеки, відновлення законних прав, уживання превентивних заходів, зокрема, шляхом установлення обладнання та установок захисту від небезпеки чи загрози небезпеки, а у випадках, коли це неможливо або надзвичайно важко, може вимагати припинення діяльності, яка викликає небезпеку або загрозу небезпеки.

2. Якщо загроза небезпеки чи шкода належать до сфери навколишнього середовища як до загального блага, то умови, згадані в ч. 1, висуваються державі, органам місцевого самоврядування, а також екологічним організаціям.

Ця стаття включає дві норми. У першій нормі (ч. 1) диспозиція – «кожен має право вимагати від осіб, відповідальних за небезпеку або загрозу створення небезпеки, відновлення законних прав, уживання превентивних заходів»; гіпотеза – «кому в результаті незаконного впливу на навколишнє середовище загрожує небезпека або шкода»; санкція – «зокрема, шляхом установлення обладнання та установок захисту від небезпеки чи загрози небезпеки, а у випадках, коли це неможливо або надзвичайно важко, може вимагати припинення діяльності, яка викликає небезпеку або загрозу небезпеки». Ця норма характеризується простою, абсолютно визначеною диспозицією, гіпотезою та відносно визначеною санкцією, в одному випадку відновлювальною, у іншому – штрафною; викладена прямим, абстрактним способом; за методом правового регулювання вона імперативна, зобов'язальна, а за функціями правового регулювання – матеріальна.

У другій нормі цієї самої статті (ч. 2) диспозиція – «то умови, згадані в ч. 1 цієї статті, висуваються державі, органам місцевого самоврядування, а також екологічним організаціям»; гіпотеза – «якщо загроза небезпеки чи шкода належать до сфери навколишнього середовища як до загального блага»; санкція цієї норми ч. 2 цієї ст. не передбачена, але вказано, що вона застосовується до вищезгаданих органів і передбачена ч. 1 цієї статті. Ця норма характеризується простою, абсолютно визначеною диспозицією, гіпотезою та відносно визначеною санкцією, в одному випадку відновлювальною, у іншому – штрафною; викладена прямим, абстрактним способом, за методом правового регулювання вона є імперативною, зобов'язальною, а за функціями правового регулювання – матеріальною.

Аналогічну норму містить ст. 439 Цивільного кодексу Республіки Польща, яка передбачає таку саму підставу відповідальності, але з можливістю висування позову. Разом із тим вона є окремою підставою зі своїм правовим регулюванням [14]. Варто підкреслити, що на основі вищезгаданої норми, закріпленої ст. 323 Закону Республіки Польща «Право охорони навколишнього середовища», позов не подається, тому що відповідальний суб'єкт уживає заходи для припинення небезпеки чи загрози небезпеки, а не відшкодовує шкоду.

Охарактеризуємо також ст. 326 Закону Республіки Польща «Право охорони навколишнього середовища», відповідно до якої особа, яка відновила стан навколишнього середовища, якому

була завдана шкода, має право вимагати понесення негативних наслідків у формі відшкодування витрат, понесених для цього наміру. Сума такої позовної вимоги в цьому випадку має обмежуватися розумними витратами для відновлення попереднього становища [11].

Диспозиція цієї норми – «особа, яка відновила стан навколишнього середовища, має право вимагати понесення негативних наслідків»; гіпотеза – «якому була завдана шкода»; санкція – «у формі відшкодування витрат, які понесені для цього наміру. Сума такої позовної вимоги в цьому випадку має обмежуватися розумними витратами для відновлення попереднього становища». Ця норма характеризується простою, абсолютно визначеною диспозицією, гіпотезою та санкцією; штрафною санкцією; викладена прямим, абстрактним способом; за методом правового регулювання вона є імперативною, зобов'язальною, а за функціями правового регулювання – матеріальною.

Закон Республіки Польща «Право охорони навколишнього середовища» деякою мірою змінив класичний інструмент відповідальності й розширив відповідальність на принципах, визначених у ст. 435 Цивільного кодексу Республіки Польща (суворої відповідальності за шкоду, завдану незаконним використанням навколишнього середовища), передбачив положення про те, що за шкоду, завдану в обсязі, який є небезпечний і загрожує серйозною промисловою аварією, юридична особа несе відповідальність, незалежно від того, буде здійснено відновлення довкілля чи ні. Варто відзначити, що особливістю структури норм про цивільно-правову відповідальність у сфері охорони довкілля є те, що вона має такі модифікації: «гіпотеза – диспозиція – санкція», рідше «гіпотеза – диспозиція».

Отже, унаслідок дослідження теоретико-правових характеристик цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення в Польщі можна зробити такі висновки:

1. У польській правовій науці немає єдиного визначення поняття юридичної відповідальності, але в її теорії права сформовано кілька основних підходів до цього поняття: нормативний, соціологічний, психологічний. Метою юридичної відповідальності в польській теорії права є збереження правового порядку й дотримання правових норм. Загалом юридична відповідальність у Польщі визначається через такі її основні ознаки, як передбачення правовими нормами, забезпеченість державним примусом і реалізація через застосування санкції правової норми та покладання певного обов'язку. Оцінюючи відповідальність у межах загальнофілософського поняття відповідальності, можемо констатувати, що юридична відповідальність у польській теорії права ділиться на об'єктивну та суб'єктивну, абстрактну й конкретну.

Еколого-правова відповідальність у польській юриспруденції становить обов'язок визначених законодавством суб'єктів понесення різного роду негативних наслідків. Цивільно-правова відповідальність за екологічні правопорушення асоціюється передусім із відшкодуванням шкоди та відновленням попереднього стану довкілля.

2. Систему цивільно-правових принципів за порушення екологічного законодавства Республіки Польща становлять загальні принципи права ЄС (свободи, демократії, поваги прав людини, верховенства права, пропорційності й субсидіарності), спеціальні принципи європейського права довкілля (запобігання, перестороги, відшкодування шкоди, завданої навколишньому середовищу, переважно шляхом її усунення на самому початку виникнення та принцип «забруднювач платить»).

3. Структуру юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в Польщі формують такі її основні частини: 1) суб'єкт, який несе відповідальність; 2) визначення законодавством підстав, які підлягають негативній правовій оцінці; 3) причинний зв'язок між діянням і його наслідками (за їх наявності) у результаті вини, незаконних дій, бездіяльності чи ризику; 4) негативні наслідки особистого чи майнового характеру, покладені на суб'єкта, який несе відповідальність.

4. Підставою цивільно-правової відповідальності у сфері охорони довкілля в Польщі є загроза негативного стану довкілля, негативний стан довкілля та юридично визначені підстави цивільно-правової відповідальності за порушення екологічного законодавства Республіки Польща.

Норми про цивільно-правову відповідальність за екологічні правопорушення в Польщі містяться переважно в Цивільному кодексі Республіки Польща. Вони передбачають цей вид відповідальності за порушення права власності й зобов'язального права. Норми про порушення права власності надають можливість власнику подати негативний позов у разі порушення його права, а в разі порушення зобов'язань передбачають можливість відшкодувати шкоду особам, яким вона заподіяна. Норми інституту права власності є простими з абсолютно визначеними частинами, викладеними абстрактним, відсильним способом, імперативними та матеріальними; норми інституту зобов'язального права є простими, з абсолютно визначеними частинами, викладені абстрактним, відсильним способом, імперативними та матеріальними.

Еколого-правові норми про цивільно-правову відповідальність у Польщі містяться також у Законі Республіки Польща «Право охорони навколишнього середовища», але його норми спрямовано передусім на запобігання небезпеці, припинення загрози небезпеки чи припинення діяльності, яка викликає загрозу чи небезпеку довкіллю, а також на відшко-

дування витрат, які були понесені для відновлення навколишнього середовища. Норми цього закону є простими, з абсолютно визначеними диспозиціями та гіпотезами, відносно визначеними санкціями; відновлювальними чи штрафними; викладені прямим, абстрактним способом; імперативними, зобов'язальними, матеріальними. Структура цих норм має такі модифікації: «гіпотеза – диспозиція – санкція»; «гіпотеза – диспозиція».

5. Норми загального законодавства про цивільно-правову відповідальність за екологічні правопорушення в Польщі містяться в Конвенції з Лугано «Про цивільну відповідальність за шкоду, завдану видами діяльності, небезпечними для природного середовища» від 21 червня 1993 р., Цивільному кодексі Республіки Польща від 23 квітня 1964 р.; норми спеціального законодавства – у Законі Республіки Польща «Про охорону довкілля» від 27 квітня 2001 р., Законі Республіки Польща «Право геологічне та гірниче» від 09 червня 2011 р. тощо. Узагальнивши, можна сказати, що вони передбачають профілактичні та компенсаційні заходи.

Література

1. Jonas H. Zasada odpowiedzialności: etyka dla cywilizacji technologicznej / H. Jonas ; przeł. M. Klimowicz. – Krakow : Wydawnictwo Platan, 1996. – 409 s.
2. Filek J. Ontologizacja odpowiedzialności: analityczne i historyczne wprowadzenie w problematykę / J. Filek. – Krakow : Baran i Suszczyński, 1996. – 255 s.
3. Середюк В.В. Підходи до розуміння юридичної відповідальності в польській теорії права / В.В. Середюк // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2015. – № 2. – С. 21–26.
4. Lernell L. Podstawy nauki polityki kryminalnej : studia z zagadnień przestępstwa, odpowiedzialności i kary / L. Lernell. – Warszawa : Wydaw. Prawnicze, 1967. – 509 s.
5. Zieleniewski J. Organizacja zespołów ludzkich : wstęp do teorii organizacji i kierowania / J. Zieleniewski. – Warszawa : Państw. Wydaw. Nauk., 1976. – 663 s.
6. Lang W. Spor o pojęcie odpowiedzialności prawnej / W. Lang // Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Nauki Humanistyczno-Społeczne. – 1969. – Zeszyt 37. – Prawo 9. – S. 51–70.
7. Sykuna S. Kilka uwag o odpowiedzialności prawnej / S. Sykuna // Gdańskie Studia Prawnicze. – 2003. – № 1. – S. 19–33.
8. Середюк В.В. Юридична відповідальність в правовій науці України та Польщі : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / В.В. Середюк. – К., 2013, 255 с.
9. Kowal E. Prawo ochrony środowiska. Ekologia. Podręczniki akademickie / E. Kowal, A. Kucińska-Landwójtowicz, A. Misiołek et al. ; pod red. M. Górski. – Warszawa : Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2014. – 253 s.
10. Machowski J. Ochrona środowiska: prawo i zrównoważony rozwój / J. Machowski. – Warszawa : Wydaw. Akad. ŻAK, 2003. – 336 s.
11. Prawo ochrony środowiska: ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=W DU20010620627>.

12. Convention on Civil Liability for damage resulting from activities dangerous to the environment. Lugano, 21.06.93 // European Treaty Series. – 1993. – № 150.

13. Prawo geologiczne i górnicze: ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=W DU20111630981>.

14. Kodeks cywilny: ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=W DU19640160093>.

Анотація

Джуган В. О., Коритко Л. Я. Теоретико-правові характеристики цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення в Польщі. – Стаття.

У статті розкриваються поняття юридичної відповідальності, поняття цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення, принципи, елементи юридичної відповідальності за екологічні правопорушення, підстави цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення і структура окремих еколого-правових норм про цивільно-правову відповідальність за правопорушення у сфері охорони довкілля в Польщі. Робиться висновок про всебічне правове регулювання цього питання в законодавстві Республіки Польща.

Ключові слова: юридична відповідальність, цивільно-правовою відповідальність за екологічні правопорушення, підстави цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення, еколого-правові норми.

Аннотация

Джуган В. О., Коритко Л. Я. Теоретико-правовые характеристики гражданско-правовой ответственности за экологические правонарушения в Польше. – Статья.

В статье раскрываются понятие юридической ответственности, понятие гражданско-правовой ответственности за экологические правонарушения, принципы, элементы юридической ответственности за экологические правонарушения, структура отдельных эколого-правовых норм о гражданско-правовой ответственности за правонарушения в сфере охраны окружающей среды в Польше. Делается вывод о всестороннем правовом регулировании данного вопроса в законодательстве Республики Польша.

Ключевые слова: юридическая ответственность, гражданско-правовая ответственность за экологические правонарушения, основания для гражданско-правовой ответственности за экологические правонарушения, эколого-правовые нормы.

Summary

Dzhuhan V. O., Korytko L. Ya. Theoretical and legal characteristics of civil liability for environmental offenses in Poland. – Article.

In this article is opened the concept of legal responsibility, the concept of civil law liability for environmental offences, the principles, elements of legal liability for environmental offences, structure of some environmental and law norms on civil law liability for violations in the field of environmental protection in Poland. The authors conclude that this question in the legislation of the Republic of Poland is comprehensive legal regulated.

Key words: legal liability, civil liability for environmental offenses, grounds for civil liability for environmental offenses, ecological and legal norms.